

Homskiý: Adamzat taryhyň iň howply pellesine ýakynlaşyp barýarys

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Homskiý: Adamzat taryhyň iň howply pellesine ýakynlaşyp barýarys NOAM HOMSKIÝ: ADAMZAT TARYHYNYŇ IŇ HOWPLY PELLESINE ÝAKYNLAŞYP BARÝARYS

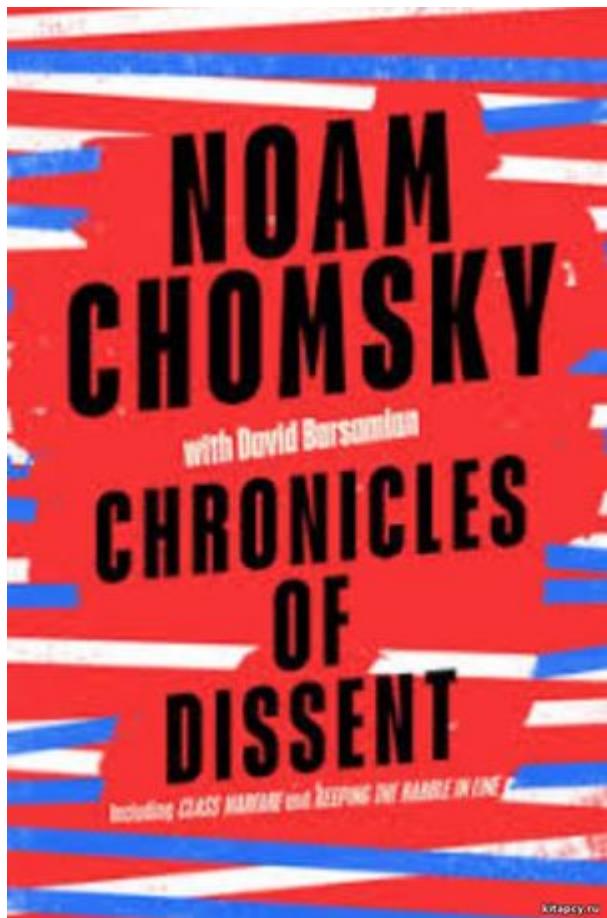
Togsan üç ýaşly ABŞ-ly akyldar «New Statesman»-a beren interwýusynda klimat üýtgeşmesi we ýadro uruş howpy ýaly wawwaly meseleleri ýene bir gezek ýatlatdy.

Noam Homskiý gelmişek agressiýasynyň howplaryna birinji gezek uçranda on ýaşapdy. Homskiý az salym öñ wideojaň arkaly gürleşenimizde «Mekdep gazetine niýetläp ýazan birinji makalam 1939-nyj ýylda Barselonanyň ýykylysy hakdady» diýdi. Barselonanyň ýykylmagy dünýä derejesinde «gorkunç faşizm bulutynyň» galňamagynyň görkezijisidi. «Şol wagtdan bări pikirimi üýtgetmedim, gaýtam has beterleşdi» diýip, degişme gatyşykly gürleyän Homskiý klimat üýtgeşmesi we ýadro uruş howpy sebäpli «adamzat taryhyň iň howply pellesine ýakynlaşyp barýarys... Häzirki wagt dünýädäki guramaçylykly adam ýasaýsynyň ýok bolma ähtimallygy abanýar» diýýär.

Belki-de, dünýäniň iň köp salgylanylýan aýatda diri akademigi bolan Homskiý 93 ýaşly bolandygy sebäpli jemgyýetçilikden çekilendigini göz öňüne tutup, ony bagışlasaňam bolar. Emma ol durnukly krizis eýýamynда ýaş radikalyň ahlak hyjuwyny

saklaýar we dünýäniň ölümi bilen öz ölüminden has köp gyzyklanýar.

Homskiý şahyr Dilan Tomasyň «Gitme şol ajaýyp gijä gowulyk bilen» ýatlatmasynyň ýa-da özüniň» Welosiped teoriýasy: çalt gitseňiz ýykylmarsyňz» diýýän zadynyň janly mahabaty.

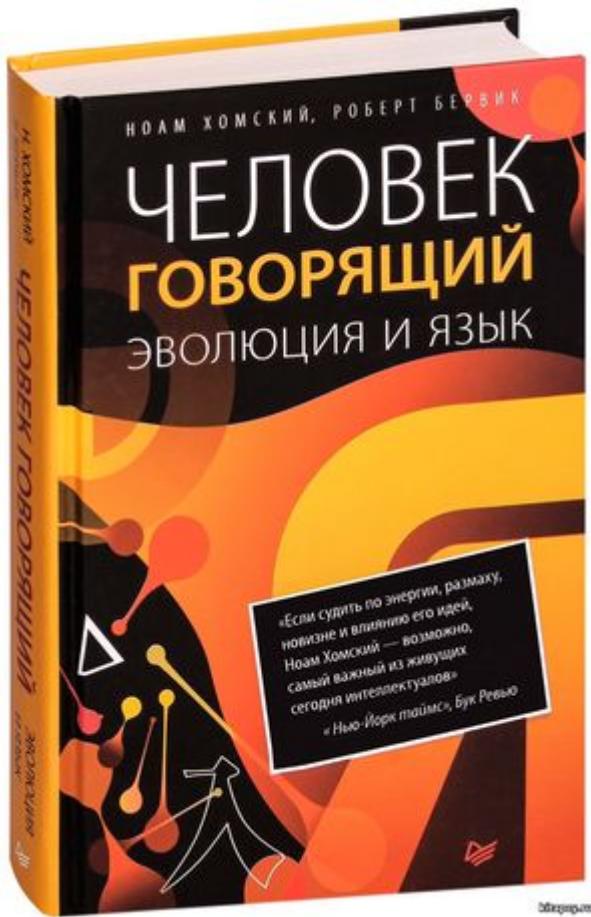
Gürrüñimize Homskiý bilen radikal žurnalist Dewid Barsamýanyň arasynda 1984-1996-njy ýyllarda geçirilen reportažlaryň ýygynndysy bolan «Dissidentiň hronikasynyň» («Chronicles of Dissent») çap edilmegi boldy. Emma perdäniň aňyrsynda Homskiniň geň galdyrmaýan görnüşde köp agzaýan temasy, ýagny, Ukrainadaky uruş bar. Homskiý «Ukraina üçin gorkunç derejede ýaramaz ýagdaý» diýýär.

Birnäçe jöhit bilen birmenzeş görnüşde Homskiniň bu ýurda garyndaşlyk gatnaşygy bar: Onuň kakasy häzirki Ukrainada doglupdyr we 1913-nji ýylда Patyşa Russiýasynyň goşunynda gulluk edesi gelmän ABŞ-na göçüpdir, ejesi bolsa Belorussiýada doglupdyr. Özüni tankytlaýanlar tarapyndan zol-zol Günbatara garşı haýsydýr bir hökümeti ýazgarmakdan yüz öwürmekde aýyplanýan Homskiý Wladimir Putiniň «wagşyýana hüjümni» gepsiz-gürrüsiz ýazgarýar. Emma Homskiý sözüne şulary-da

goşýar:

«Муның nämüçin etdi? Bu soraga iki görnüşde seredip bileris. Bulardan biri, Günbatarda ýoñ bolan ýol – Putiniň bulاشык aňyynyň çuňluklaryna inmei we ruhy çuňlugunda nämeleriň bolup geçýändigini kesgitlemäge synanyşmak.

Beýleki ýoly bolsa, hakyatlara ser salmak: Mysal üçin, 2021-nji ýylyň sentýabrynda ABŞ Ukrainanyň NAT0 harby bileleşigine goşulma mümkünçiliginı güýçlendirme maksatnamasynyň aýrylmaz bölegi hökmünde Ukraina bilen harby hyzmatdaşlygyň ýygjamlaşdyrmaga çağyrýan güýçli syýasy deklarasiýany köpçülige hödürledi. Islan ýoluňdan ýöräp bilersiň, haýsyndan ýörände dogry boljagyny bilemezok. Bir bilýän zadymyz, Ukraimanyň hasam weýran boljagy. Birem gepleşilen ýaraşyk şertnamasy üçin dörän amatly mümkünçilikleriň yzynda ylgamasak, aýgytlayýju ýadro үрсuna girip bileris».

Homskiý Putiniň iň uly gorkusynyň NAT0 tarapyndan daşynyň gabalmagy däl-de, Ukrainada we Russiyanyň «ýakyn goňşularында» liberal demokratiýanyň ýaýramagyndan çekinýändigi hakdaky pikire nähili jogap berýär?

«Putinem demokratiýa bilen bizce gyzyklaňyar. Propoganda şaryndan birküç minutlyk çykmak mümkün bolsa, ABŞ-nyň

demokratiýany paltalamak we ýok etmek babatda hemmeleriňkiden galyň garalawjy «iş bukjasy» bar.

Üstünden geçmegim gerekmi? 1953-nji ýylда Eýran, 1954-nji ýylда Gwatemala, 1973-nji ýylда Çili diýip gidýär... Emma şindi Waſingtonyň agalyga we demokratiýa bolan birkemsiz ygrarlylygyny goldamagymyza we götergilemegimize garaşylýar. Taryhda näme bolandygy wajyp däl. Olar başga adamlar üçin.

A NAT0-nyň giňelme syýasatyna näme diýjek? ABŞ-nyň şol wagtky daşary işler ministri Jeýms Baker we prezident Jorj H.W.Buşyň M.Gorbaçýowa birleşen Germaniyanyň NAT0 täzeden goşulmagyna rugsat beren ýagdaýynda ABŞ-nyň gündogarda ýeke santimetr hem süýşmejegi hakda beren anyk sözi bardy. Häzir şu babatda gaty köp ýalan sözlenýär.

1990-nyj ýylда «Nýurnberg kanunlary ýerine ýetirilen bolsa, uruşdan soňky amerikan prezidentleriniň barsyny asmalydygyny» aýdýan Homskiý Jo Baýden boýunça lapykeç gürleyär.

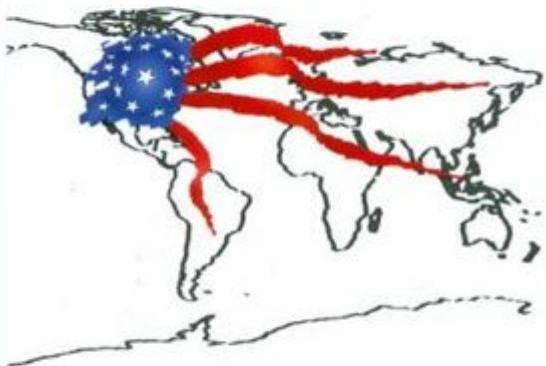
Homskiý Baýdeniň ýakynda Russiýanyň döwlet ýolbaşçysynyň «häkimiyét başynda durmajakdygyny» aýdýan beýanaty boýunça hem «Putiniň Ukrainada edýän işleri bilen baglanychykly moral taýdan gahar-gazaba beslenmek hiç bir babatda dogry däl» diýýär.

Beýleki gorkunç zulumlar boýunça moral taýdan gahar-gazaba beslenmek has dogry bolardy... Owganystanda millionlarça adam açlykdan ýaňa ölümniň erňeginde dur. Nämücin? Bazarlarda iýeriçer ýaly zat bar. Emma ony almaga puly ýoklar bir döwüm çorek almaga puly bolmandygy sebäpli marketlere gidip bilenok, şeýdibem çagalarynyň açlykdan ölçünü görmäge mejbür bolýar. Çünkü ABŞ Britaniýanyň goldawy bilen Owganystanyň fondlaryny Nýu-Ýorkuň banklarynda saklady, ondan aňsat el çekjege-de meňzänok».

Homskininiň amerikan daşary syýasatynyň ikiýüzlilikleruni we çaprazlyklaryny paş etmegi we äwmezligi onuň birnäçe kitabydyr broşýurasyn dan birini okan islendik kişa tanyş bolsa gerek.

Homskiý ilkinji syýasy işi bolan we 1969-nyj ýylда çap edilen «Amerikan güýji we täze mandarinlerde» ABŞ-nyň Wýetnamdan ýeňlip çykjagyny öňünden aýdypdy. Emma häzir Donald Trampyň dolanyp gelme ähtimallygy we klimat üýtgesmesi hakda pikir alyşanda, belki-de, öñ bolmadyk joşguny bilen püre-pür doly.

НОАМ ХОМСКИЙ

ГЕГЕМОНИЯ или борьба за ВЫЖИВАНИЕ

Стремление США
к мировому господству

Ol «Otuzynjy ýyllaryň başlary çalarak ýadyma düşýär, ol günler göz öňüme gelýär» diýýär:

«Radioda Gitleriň çykyşlaryny diňleyändigim ýadyma düşýär, şol wagt alty ýaşymdadym. Emma omuň ruhy ahwalatyna düşünipdim. Gorkunç we eýmendirijidi. Tramptyň mitinglerinden birine tomaşa edeninizde şol göz öňüñize gelse gerek. Garşyma-garşy bolýan zadymyz bu».

Özünü anarho-sindikalıst ýa-da azatlykçy sosialist hasaplaşa-
da, Homskiý maňa geçmişde respublikanlara ses berendigini
mälim etdi. Emma indi olaryň hakykatdanam howply
günükärlerdigini aýdýar.

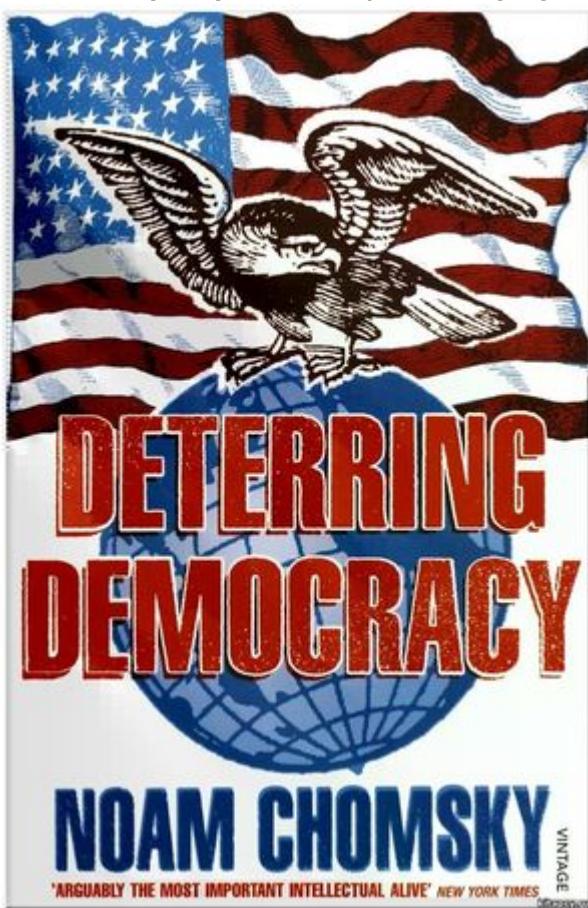
Tramptyň fanatizmi sebäpli Respublikan partiýanyň ep-esli
gatlagy klimat üýtgeşmelerini üns bereniňe degmeyän ownuk
mesele hasaplaýar. Beýtmek janly-jandarlaryň ölüm permanyny
bermekligi aňladýar. Şular ýaly ekzistensial howplar bilen
ýüzbe-ýüz bolup durka, Homskinin gahrymanlaryndan Bertrand
Rasseliň stilinde dissident intellektuallygyna galmagy, belki-
de, geň galdyryabam däldir. Homskiý sindizem muşdaklaryndan we
tankytçylaryndan gelen elektron poçtalara jogap bermek üçin
günde birnäçe sagadyny sarp edýär we ikinji aýaly braziliýaly
terjimeçi Waleriýa Wasserman bilen bile ýasaýan ştatynyň

Arizona uniwersitetinde dil ugrundan okadýar.
Homskiý häzirem britan syýasaty bilen gyzyklanýar.
Ol «Breksit uçursyz uly ýalňyşlyk boldy, beýtmegiň özi
Britaniýanyň ABŞ-na ytagat etmäge hasam mejbür boljakdygyny
aňladýar» diýýär:

«Meniň pikirimce bu barypýatan betbagtçykyk. Konserwatiw
partiýa üçin nämäni aňladýar? Men pikir edýärin, ýalan sözläp
bu işden sypmaly bolarlar, olar birnäçe meselede ýalan
sözlemegiň ussady we başdansowma edýärler.

Kir Starmer hakda bolsa Homskiý gülümsiräp, şeýle diýýär:

«Işçi partiýasyny gaýtadan häkimiýete ynamly hyzmat edýän,
Toni Bleýriň stilinde tetçerçi bolup, ABŞ-nyňam,
Britaniýanyňam depe saçyny düyrüktdirmejek partiýa öwürýär».

Italýan marksist Antonio Gramsi radikallara «aklyň
pessimizmini we erk-ygytyýaryň optimizmini» goramagy ündäpdi.
Gürrüñimiziň ahyrynda Homskä nämäniň umyt berýändigini
soradym:

«Köp sanly ýaşlar: Angliýadaky Ýok bolma gozgalaňy,
betbagtçylygy soňlandyrjak bolýan ýaşlar. Raýat ytagatsyzlygy:
oýun edemok, ömrümiň galaba bölegini şuňa bagş etdim. Indi
munuň üçin beter garradym. (Homskiý birinji gezek 1967-nji

ýylda wýetnam urşuny protest edendigi üçin tussag edilipdi we ýazyjy Norman Meýler bulen bile gözenegiň aňyrsynda ýatypdy)... Türmä girmek we urulmak gowy zat däl, ýöne ýaşlar muňa döz gelmäge höwesek.

Öňki nesiliň özünü alyp barşyndan howpurgaýan ýaşlar az däl we hemmämiziň soňuna çykmanca şeýle telbeligi duruzmaga özlerini bagış edipdirler. Munuň özi geljege bolan umyt».

Jorj ITON,

Britan žurnalisti, ýazyjy.

Penşenbe, 07.04.2022 ý. Publisistika